

LEGE
privind ocrotirea monumentelor*

nr. 1530-XII din 22.06.1993

Republicat: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.326-333/624 din 21.10.2022
Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.15-17/23 din 02.02.2010
Monitorul Parlamentului Republicii Moldova nr.1/3 din 1994

* * *

Parlamentul Republicii Moldova adoptă prezenta lege.

Capitolul I
DISPOZIȚII GENERALE

Art.1. – (1) În sensul prezentei legi, monumente sunt orice bunuri imobile de patrimoniu cultural (în continuare – *monumente*), care reprezintă măturii ale evoluției civilizațiilor de pe teritoriul Republicii Moldova, precum și ale dezvoltării spirituale, politice, economice și sociale a acesteia, și care sunt înscrise în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat (în continuare – *Registrul monumentelor*) și în registrele monumentelor de importanță locală.

(2) Toate monumentele situate pe teritoriul Republicii Moldova fac parte din patrimoniul ei cultural și se află sub protecția statului.

(3) Monumente care fac parte din patrimoniul cultural sunt considerate:

a) operele de arhitectură, sculptură monumentală, elementele sau structurile cu caracter arheologic, inscripții, grote și grupuri de elemente care au valoare națională sau internațională din punct de vedere istoric, artistic sau științific;

b) ansamblurile: grupuri de construcții izolate sau grupate, inclusiv zone construite, care, datorită arhitecturii, unității și integrității lor în peisaj, au valoare națională sau internațională din punct de vedere istoric, urbanistic, artistic sau științific;

c) siturile: lucrări ale omului sau opere rezultate din conjugarea acțiunilor omului și naturii, precum și zonele incluzând terenurile arheologice care au valoare națională sau internațională din punct de vedere istoric, urbanistic, estetic, etnografic sau antropologic.

(4) Ocrotirea monumentelor, indiferent de regimul lor de proprietate, reprezintă o activitate de interes public.

Art.2. – (1) În categoria monumente singulare se includ edificiile, construcțiile sau structurile care reprezintă diverse programe funcționale (de apărare, rezidențiale, eclesiastice, sociale, administrative, comerciale, științifice, educaționale, industriale și tehnice), structurile de arhitectură rurală, de interes istoric sau etno-antropologic, istorico-memorialistice, precum și cele care reprezintă lucrări artistice și funerare.

(2) În categoria ansambluri se includ ansamblurile arhitecturale care cuprind construcții/structuri caracterizate prin omogenitate istorică, juridică sau funcțională, inclusiv cetăți, ansambluri monastice, cimitire, curți boierești, conace, ansambluri industriale, ansambluri arhitectural-peisagistice, grădini, scuaruri, parcuri istorice, centre orășenești sau rurale istorice, orașe sau sate istorice, fragmente de structură urbană sau rurală istorică, cartiere, piețe, străzi. Între hotarele centrelor orășenești sau rurale istorice, ale orașelor și satelor istorice pot să existe monumente singulare sau ansambluri.

(3) În categoria situri se includ locuri ale memoriei, legate de evenimente istorice sau culturale

semnificative, de viața unor personalități remarcabile, și rezervațiile cultural-istorice sau cultural-naturale. Între hotarele siturilor pot să existe monumente singulare sau ansambluri.

(4) Fiecare monument este constituit din următoarele componente:

- a) componenta construită: construcții și amenajări;
- b) teren, legat de componenta construită din punct de vedere istoric și/sau funcțional;
- c) stratul cultural-arheologic, situat subteran.

(5) Monumentele dispun de hotar stabilit pe limita exterioară a terenului acestora. Hotarul monumentelor se stabilește în urma cercetării materialelor de arhivă, a planurilor istorice de hotărnicie/cadastrale, a altor investigații științifice, ținându-se cont de asigurarea integrității bunurilor patrimoniului cultural, precum și de etapele de dezvoltare istorică a acestora, în conformitate cu normele metodologice aprobate de Ministerul Culturii.

(6) Monumente pot fi bunurile imobile ce s-au păstrat bine în întregime, în stare fragmentară ori în stare de ruină.

Art.3. – La atestarea statutului de monument sunt interzise discriminările după criteriul cronologic, etnic, confesional sau de altă natură. Valoarea estetică, funcțională sau materială a monumentului este subsidiară față de calitatea de mărturie istorică.

Art.4. – (1) Registrul monumentelor se constituie pe baza investigațiilor pluridisciplinare coordonate de Ministerul Culturii.

(2) Registrul monumentelor se adoptă de către Parlament, la propunerea Guvernului, în baza proiectului elaborat de Ministerul Culturii.

Art.5. – În sensul prezentei legi, următoarele noțiuni principale semnifică:

conservare – complex de lucrări (cercetare științifică, proiectare și operare a intervențiilor proiectate) efectuate în scopul prevenirii înrăutățirii stării tehnice a monumentului sau al remedierii unei înrăutățiri deja produse (inclusiv prin lucrări de consolidare cu caracter temporar sau de durată), fără modificarea caracteristicilor arhitecturale și structurale ale monumentului;

degradare – proces de alterare a monumentului în rezultatul acțiunii factorilor naturali sau antropici, inclusiv al neîntreținerii sau abandonării acestuia;

demolare – distrugere fizică a monumentului sau a unei componente a acestuia;

intervenție – totalitate a lucrărilor operate asupra monumentului sau a zonei lui de protecție: reparație, conservare, restaurare, reabilitare, sistematizare, amenajare, cercetare arheologică, precum și regenerare a mediului istorico-arhitectural;

mediu istorico-arhitectural – mediul istoric, spațial și volumetric al orașelor, centrelor orășenești, satelor cu statut de monument sau al zonelor de protecție ale celorlalte categorii de monumente situate în localități, care dispune de următoarele caracteristici fundamentale: tramă stradală cu parametrii ei; parcelare istorică; raport/relație între spațiile libere, construite și verzi (grădini, scuaruri, străzi, piețe și piațete, fond construit istoric); mod de amplasare și interrelaționare a clădirilor în cadrul parcelelor și cartierelor; sistem de dominante urbane; structură volumetrică, regim de înălțime și exterior specific al elementelor fondului construit istoric, caracterizat prin structură compozițională, tip acoperiș, tip tâmplărie, materiale de construcție utilizate, cromatică etc.;

mutilare – deteriorare a monumentului prin distrugerea, înlăturarea și modificarea arbitrară, totală sau parțială a elementelor, respectiv, a caracteristicilor lui interioare și exterioare sau prin adăugarea arbitrară de construcții noi pe terenul acestuia;

ocrotire a monumentelor – ansamblu de măsuri cu caracter științific, juridic, administrativ, financiar, fiscal și tehnic, menite să asigure identificarea, cercetarea, documentarea, inventarierea, clasarea, evidența, stabilirea zonei de protecție, prevenirea distrugerii sau mutilării, conservarea, inclusiv paza și întreținerea, consolidarea, restaurarea, punerea în valoare a monumentelor împreună cu mediul istorico-arhitectural al acestora și integrarea lor social-economică și culturală în viața colectivităților locale;

reabilitare – complex de lucrări (cercetare științifică, proiectare și operare a intervențiilor proiectate)

efectuate în scopul adaptării bunului imobil protejat la necesitățile moderne rezidențiale sau de exploatare (instalare încălzire, canalizare, electricitate etc.), inclusiv în contextul schimbării funcțiunii monumentului, nedepășind minimul necesar pentru această adaptare, cu caracter neinvaziv, fără a afecta imaginea autentică și valoarea istorico-culturală ale monumentului istoric, precum și lucrări necesare de conservare/restaurare;

regenerare a mediului istorico-arhitectural – activități de intervenție constructivă asupra orașelor, centrelor orășenești, satelor cu statut de monument sau în zonele de protecție ale celorlalte tipuri de monumente, direcționate spre consolidarea sau, după caz, reconstituirea caracteristicilor fundamentale ale mediului istorico-arhitectural, bazate pe continuitate, subordonare și integrare armonioasă/organică în acest mediu, ori activități de eliminare sau neutralizare a impactului negativ produs de construcțiile/amenajările destructurante asupra mediului urban;

restaurare – complex de lucrări (cercetare științifică, proiectare și operare a intervențiilor proiectate) efectuate în scopul punerii în valoare, păstrării și fortificării valorii istorico-culturale a bunului imobil protejat, inclusiv prin restabilirea integrității fizice și funcționale a acestuia și prin remedierea unor modificări/alterări suferite în timp.

Art.6. – Hotărârile organelor de stat pentru ocrotirea monumentelor privind evidența, studierea, punerea în valoare, protejarea, conservarea și restaurarea monumentelor sunt obligatorii pentru toate persoanele fizice și juridice.

Art.7. – (1) Condiția exercitării dreptului de proprietate asupra monumentelor, inclusiv restricțiile stabilite prin prezenta lege, sunt obligatorii și se extind asupra tuturor subiectelor dreptului de proprietate, indiferent de tipul de proprietate și de titlul juridic al deținătorului.

(2) Dreptul de a dispune de monumente de stat sub formă de bunuri imobile este exercitat de Parlament, de consiliile raionale, municipale, orășenești și comunale.

(3) – *abrogat.*

(4) Consiliile raionale, municipale, orășenești și comunale dispun de monumentele de stat sub formă de bunuri imobile ce se află pe teritoriul raionului, municipiului, orașului sau comunei.

(5) – *abrogat.*

(6) Dreptul de a dispune de monumentele ce constituie proprietate privată este exercitat de proprietar.

(7) Monumentele care nu au proprietar sau al căror proprietar nu este cunoscut trec în proprietatea statului în modul stabilit de lege.

Art.8. – (1) Monumentele și componentele lor aflate în proprietatea publică sunt inalienabile, imprescriptibile și inesizabile.

(2) Organele de stat și persoanele indicate la art.7 alin.(2), (4) și (6) pot transmite în posesiune sau folosință monumentele de care dispun instituțiilor și organizațiilor de stat sau obștești, precum și persoanelor fizice și juridice, acordând prioritate muzeelor, arhivelor, bibliotecilor și altor instituții specializate.

Art.9. – (1) Monumentele ce sunt în proprietate privată pot fi vândute, donate sau înstrăinate cu notificarea obligatorie a organelor de stat pentru ocrotirea monumentelor. La cumpărarea-vânzarea monumentelor, statul are dreptul de preemțiune.

(2) Tranzacțiile în privința monumentelor încheiate cu încălcarea prevederilor stabilite la alineatul (1) se consideră nule și atrag după sine răspunderea prevăzută de Codul civil.

Capitolul II

OCROTIREA MONUMENTELOR

Art.10. – Activitățile în domeniul ocrotirii monumentelor constau în: prevederea și asigurarea lucrărilor de evidență, studiere, punere în valoare, salvare, protejare, conservare și restaurare;

prevenirea deteriorării, mutilării și demolării monumentelor; garantarea folosirii și accesibilității monumentelor pentru diverse investigații, inclusiv în procesul de instruire și propagare; tragerea la răspundere penală sau contravențională a persoanelor fizice și juridice care au deteriorat, mutilat sau demolat monumente, a persoanelor responsabile de neîntreținerea și abandonarea acestora, precum și repararea prejudiciului adus monumentelor. Ocrotirea monumentelor ține de competența Parlamentului, Guvernului, consiliilor locale, președinților raioanelor și primarilor.

Art.11. – (1) De competența Parlamentului țin: politica de stat în domeniul evidenței, studierii, punerii în valoare, salvării, protejării, conservării și restaurării monumentelor; aprobarea Registrului monumentelor; aprobarea programului de stat privind ocrotirea, conservarea și restaurarea monumentelor; finanțarea acestui program și acordarea de subvenții nerambursabile de la bugetul de stat.

(2) De competența Guvernului țin: întocmirea Registrului monumentelor; întocmirea programului de stat privind ocrotirea, conservarea și restaurarea monumentelor; finanțarea acestui program de la bugetul de stat.

(3) De competența consiliilor raionale, municipale, orășenești și comunale țin: întocmirea Registrului monumentelor de importanță locală; întocmirea programelor privind ocrotirea, conservarea și restaurarea monumentelor de importanță locală, finanțarea acestor programe și acordarea de subvenții nerambursabile de la bugetele locale. Autoritățile publice locale de nivelul întâi și al doilea contribuie, în condițiile legii, la ocrotirea monumentelor incluse în Registrul monumentelor situate pe teritoriul administrat.

Art.11¹. – (1) În domeniul ocrotirii monumentelor, autoritățile publice locale de nivelul întâi au următoarele atribuții:

a) colaborează cu Ministerul Culturii în scopul asigurării protejării monumentelor situate pe teritoriul administrat;

b) în contextul întocmirii, modificării sau actualizării planurilor urbanistice generale, zonale sau de detaliu ale localităților, asigură includerea în aceste documente a compartimentelor cu privire la ocrotirea monumentelor și le înaintează spre avizare, conform fazelor de execuție, Ministerului Culturii, inclusiv la etapa elaborării caietului de sarcini;

c) includ monumentele și zonele lor de protecție, precum și reglementările aferente în documentația de urbanism și amenajare a teritoriului localităților;

d) administrează/gestionează orașele, centrele orășenești, satele cu statut de monument prin intermediul unor subdiviziuni structurale specializate în protejarea și dezvoltarea lor durabilă;

e) eliberează actele permisive pentru efectuarea lucrărilor de intervenție asupra monumentelor și asupra bunurilor imobile aflate în zonele de protecție ale acestora, conform avizului Ministerului Culturii.

(2) În domeniul ocrotirii monumentelor, autoritățile publice locale de nivelul al doilea și ale unităților teritoriale autonome au următoarele atribuții:

a) prevăd în structura subdiviziunii responsabile de domeniul culturii din subordine posturi sau sarcini de serviciu precise în domeniul ocrotirii monumentelor;

b) țin evidența monumentelor situate pe teritoriul administrat;

c) elaborează și implementează documente de politici și strategii de protejare și punere în valoare a monumentelor de pe teritoriul administrat;

d) în contextul întocmirii, modificării sau actualizării planului de amenajare a teritoriului administrat, asigură includerea în acest document a compartimentului cu privire la ocrotirea monumentelor și îl înaintează spre avizare, conform fazelor de execuție, Ministerului Culturii, inclusiv la etapa elaborării caietului de sarcini.

Art.12. – (1) În scopul protejării monumentelor menționate la art.2 alin.(1)–(3), păstrării și/sau regenerării mediului istorico-arhitectural ori natural al acestora, asigurării integrității percepției lor dinspre principalele direcții de acces vizual, fiecare monument dispune de zonă de protecție.

(2) Zona de protecție se stabilește perimetral, de jur împrejurul limitei exterioare a terenului monumentului, pe o rază de 100 m în intravilanul localităților urbane, de 200 m în intravilanul localităților rurale și de 500 m în extravilan.

(3) Zona de protecție menționată la alin.(2) se stabilește din momentul înscrierii bunului imobil în Registrul monumentelor.

(4) Delimitarea hotarului zonei de protecție se realizează în baza proiectului zonei de protecție a monumentului, elaborat în urma documentării și investigațiilor de teren, conform reperelor topografice, geografice sau urbanistice locale și normelor metodologice aprobate de Ministerul Culturii.

(5) Pentru asigurarea realizării scopurilor specificate la alin.(1), pentru zona de protecție a monumentelor se stabilesc/se instituie reglementări specifice de amenajare, de intervenție la imobilele existente și de intervenție prin construcții noi în această zonă.

(6) Zonele de protecție ale monumentelor și reglementările menționate la alin.(5) se includ, în mod obligatoriu, în documentația de urbanism și cadastrală a localității în baza avizului pozitiv al Ministerului Culturii.

(7) În caz de intersectare, prin suprapunere parțială, a zonelor de protecție ale două sau mai multe monumente, pentru acestea, în documentația de urbanism și amenajare a teritoriului, se stabilește o zonă unificată de protecție, fiind marcat hotarul unic al acestora.

Art.12¹. – (1) Pe terenul monumentelor singulare sau al ansamblurilor de monumente (cu excepția orașelor, centrelor orașenești, satelor cu statut de monument) se operează doar lucrări în scopul protejării, conservării și restaurării acestor monumente sau a componentelor lor.

(2) Intervențiile prin construcții noi pe terenul monumentelor menționate la alin.(1), limitate ca suprafață și volum, sunt permise doar dacă acest fapt este indispensabil pentru valorificarea modernă a monumentului, cu respectarea obligatorie a caracteristicilor istorice ale bunului imobil protejat, a regimului de înălțime, a cadrului tradițional-istoric, a echilibrului compoziției sale și relației sale istorice cu mediul istorico-arhitectural sau natural, precum și cu asigurarea vizualizării libere a componentelor istorice ale monumentului. Intervențiile prin construcții noi fără legătură funcțională cu aceste monumente și fără argumentare istorico-arhitecturală sunt interzise.

Art.12². – (1) Intervențiile pe terenul orașelor, centrelor orașenești, satelor cu statut de monument au drept scop protejarea sau regenerarea mediului istorico-arhitectural sau natural al acestora.

(2) Intervențiile prin construcții noi în cadrul monumentelor menționate la alin.(1) se realizează cu respectarea caracteristicilor mediului istorico-arhitectural al acestora, principiilor de organizare spațial-istorică, implicit parcelarea și scara, păstrând autenticitatea și integritatea acestui mediu. Intervențiile prin construcții noi în cadrul fragmentelor de structură urbană cu mediul istorico-arhitectural degradat sau mutilat se realizează în scopul regenerării acestui mediu.

(3) Funcțiunile urbane a căror dezvoltare duce la degradarea sau distrugerea caracteristicilor istorice ale mediului istorico-arhitectural se amplasează în afara orașelor, centrelor orașenești, satelor cu statut de monument sau, după caz, în afara hotarului zonei de protecție a acestora.

(4) Reglementarea intervențiilor și activităților în cadrul orașelor, centrelor orașenești, satelor cu statut de monument se realizează prin stabilirea unui set de măsuri direcționate spre ocrotirea acestor monumente. La baza acestor măsuri stă elaborarea, în contextul cercetărilor de teren, istorico-arhitecturale, istorico-urbanistice și ale peisajului urban, al cercetărilor de arhivă și bibliografice, a Planului de referință istorico-arhitectural și proiectului zonelor de protecție ale localității istorice (în continuare – *Plan de referință*).

(5) Planul de referință pune în evidență caracteristicile mediului istorico-arhitectural al monumentului și zonificarea lui internă, precum și stabilește setul de reglementări generale și punctuale care au drept scop protejarea, regenerarea și utilizarea durabilă a patrimoniului cultural.

(6) Conținutul și metodologia elaborării Planului de referință se stabilește prin regulament aprobat de Ministerul Culturii. Planul de referință stă la baza elaborării tuturor categoriilor documentației de urbanism pentru orașele, centrele orașenești, satele cu statut de monument.

Art.13. – În vederea menținerii autenticității și a integrității monumentelor, deținătorii lor, cu orice titlu juridic, sunt obligați să ia măsuri ce asigură protecția și paza monumentelor, să avizeze la autoritatea competentă documentațiile de proiect de intervenție la monumente, să nu admită demolarea, mutilarea, deteriorarea, neîntreținerea sau abandonarea acestora.

Art.14. – Deținătorii cu orice titlu juridic ce posedă, folosesc sau păstrează monumente cu valoare istorică, artistică sau științifică luate la evidență sau înscrise în Registrul monumentelor sunt obligați să respecte prevederile prezentei legi, condiție ce se include în actele de proprietate, de cumpărare-vânzare sau de închiriere.

Art.15. – Controlul asupra măsurilor de protecție a monumentelor, soluționarea problemelor ce țin de măsurile respective revine Guvernului, președinților raioanelor și primarilor.

Art.16. – (1) În scopul evidenței, studierii, punerii în valoare, salvării, protejării, conservării și restaurării monumentelor pe principii științifice, organele de stat pentru ocrotirea monumentelor sunt obligate să înființeze consilii științifice și comisii, să consulte specialiști (juriști, lucrători de muzeu, restauratori), luând în considerare la întocmirea Registrului monumentelor, precum și la înscrierea monumentelor în acest registru, avizele corespunzătoare.

(2) Regulamentele, indicațiile metodologice, instrucțiunile și normativele din domeniul ocrotirii monumentelor, secțiunile referitoare la ocrotirea patrimoniului cultural imobil din documentațiile de urbanism și amenajare a teritoriului, proiectele zonelor de protecție ale monumentelor, proiectele de intervenții la monumente și în zonele lor de protecție, examinate conform etapelor de execuție (schiță de proiect și proiect de execuție), sunt aprobate de către Ministerul Culturii în baza avizului pozitiv al Consiliului Național al Monumentelor Istorice (în continuare – *Consiliu*).

(3) Consiliul este un organism de specialitate care reprezintă autoritatea științifico-metodică în domeniul ocrotirii de stat a monumentelor istorice și activează pe lângă Ministerul Culturii în baza unui regulament aprobat de Guvern.

(4) Consiliul este format din persoane cu experiență profesională în domeniul ocrotirii monumentelor istorice (specialiști și experți autorizați) din organizații guvernamentale și nonguvernamentale cu preocupări statutare în domeniu, numite pe o perioadă stabilită prin ordinul ministrului culturii, la propunerea direcției de specialitate a ministerului.

(4¹) Nu pot fi membri ai Consiliului persoanele implicate în activități care au condus la deteriorarea sau la demolarea monumentelor.

(4²) În activitatea sa, Consiliul analizează corespunderea soluțiilor propuse în documentațiile de proiect cu prevederile legislației din domeniul patrimoniului cultural, cu documentele din domeniu ale UNESCO, ale ICOMOS și ale Consiliului Europei și le avizează pozitiv doar dacă soluțiile respective contribuie la păstrarea și/sau la fortificarea autenticității și integrității monumentelor.

(5) Retribuirea membrilor Consiliului se efectuează în conformitate cu actele normative în vigoare, în limitele alocațiilor bugetare stabilite în bugetul de stat pentru Ministerul Culturii.

Art.16¹. – (1) Inspectarea în teren a monumentelor și a zonelor lor de protecție, a șantierelor de intervenție asupra acestora, controlul/supravegherea respectării legislației în domeniul ocrotirii monumentelor, întocmirea proceselor-verbale, în caz de constatare a încălcărilor, emiterea prescripțiilor de sistare a lucrărilor ilegale la monumente și în zonele lor de protecție sunt asigurate de către Agenția de Inspectare a Monumentelor.

(2) Agenția de Inspectare a Monumentelor este o instituție specializată, subordonată Ministerul Culturii, care activează în baza unui regulament aprobat de Guvern și este finanțată din bugetul de stat în limita alocațiilor bugetare stabilite.

(3) Orice verificare și solicitare de informații cu privire la monumentele de istorie, artă și arhitectură și zonele lor de protecție, care se încadrează în noțiunea de control de stat potrivit [Legii nr.131/2012](#)

privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, în raport cu agenții economici, vor fi efectuate doar în comun cu Inspectoratul Național pentru Supraveghere Tehnică, conform Legii privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător.

(4) Ocuparea funcției de director general al Agenției de Inspectare a Monumentelor de persoane implicate în activități care au condus la demolarea sau la deteriorarea monumentelor este interzisă.

[Art.16¹ modificat prin Legea nr.132 din 26.05.2023, în vigoare 08.06.2023]

Capitolul III

EVIDENȚA, STUDIEREA ȘI PUNEREA ÎN VALOARE A MONUMENTELOR

Art.17. – Organele de stat pentru ocrotirea monumentelor controlează efectuarea lucrărilor de evidență, studiere și punere în valoare a monumentelor.

Art.18. – (1) Evidența monumentelor de categorie națională se ține în Registrul monumentelor.

(2) Registrul monumentelor se modifică de Parlament, conform listelor adiționale prezentate de Guvern, la propunerea Ministerului Culturii.

(3) Procesul de înscriere a bunurilor imobile în Registrul monumentelor se inițiază din oficiu de către Ministerul Culturii, inclusiv la propunerea cetățenilor și a asociațiilor de profil.

Art.19. – Bunurile imobile în proces de înscriere în Registrul monumentelor se consideră monumente nou-identificate și beneficiază, în scopul prevenirii distrugerilor/deteriorărilor, pe întreaga durată a procesului respectiv, de regimul juridic al bunurilor deja înscrise în Registrul monumentelor, începând cu data aprobării de către Ministerul Culturii a avizului pozitiv al Consiliului. Ministerul Culturii informează autoritățile publice locale competente despre începerea procesului de înscriere în Registrul monumentelor a bunurilor imobile respective. Proprietarii, gestionarii sau titularii altor drepturi reale asupra bunurilor imobile intrate în procesul de înscriere în Registrul monumentelor sunt obligați, din data informării lor despre acest fapt, să respecte prevederile prezentei legi.

Art.20. – Persoanele fizice sau juridice care, în cursul lucrărilor de orice natură pe teren, descoperă vestigii arheologice cărora li se poate atribui calitatea de monument sunt obligate să sisteze lucrările și să informeze despre aceasta în scris, în termen de 48 ore, organul de administrare locală pe al cărui teritoriu se află vestigiile, precum și Ministerul Culturii, în vederea protejării și conservării.

Art.21. – Expedițiile ce au scopul de a descoperi, a colecta și a propune pentru înregistrare monumente necunoscute ale patrimoniului cultural al Republicii Moldova sunt sancționate de Ministerul Culturii.

Art.22. – Statul încurajează activitatea asociațiilor obștești și a persoanelor particulare care își propun punerea în valoare și folosirea monumentelor și zonelor lor de protecție.

Capitolul IV

CONSERVAREA ȘI RESTAURAREA MONUMENTELOR

Art.23. – (1) Protejarea, inclusiv conservarea și restaurarea monumentelor, se întemeiază în baza principiilor doctrinare și normelor științifice universal acceptate, a prevederilor documentelor din domeniul ale UNESCO, ale ICOMOS și ale Consiliului Europei.

(2) Conservarea monumentelor este prioritară lucrărilor de restaurare sau construcție.

(3) Restaurarea prin reparații și lucrări adecvate de conservare prevede mai întâi măsurile ce ar stăvili avarierea și ruinarea, păstrarea structurilor originale ale monumentelor fără a știrbi valoarea lor istorică, artistică sau științifică.

Art.24. – Lucrările de conservare și restaurare se execută conform normelor și prescripțiilor

adoptate de Ministerul Culturii.

Art.25. – (1) Lucrările de conservare și restaurare se execută conform documentației tehnice, întocmite pe baza studiilor pluridisciplinare și a avizului organelor de stat pentru ocrotirea monumentelor.

(2) Organele de stat pentru ocrotirea monumentelor sunt obligate să preîntâmpine deteriorarea monumentelor, asigurând efectuarea imediată a lucrărilor de conservare și restaurare.

Art.26. – Lucrările de conservare și restaurare se execută de persoane fizice și juridice din țară și din străinătate, specializate în domeniul de referință.

Art.27. – Organele de stat pentru ocrotirea monumentelor desemnează împuterniciți speciali, unici cu drept de a supraveghea și a controla lucrările de conservare și restaurare, precum și de a le întrerupe în cazul nerespectării prevederilor legii.

Art.28. – *abrogat.*

Art.29. – *abrogat.*

Art.30. – Organele de stat pentru ocrotirea monumentelor sunt obligate să cerceteze sistematic starea în care se află monumentele în scopul de a elabora programe științific întemeiate pentru lucrările de restaurare și de conservare și de a garanta la timp asigurarea materială și documentară a lucrărilor.

Art.31. – (1) În calitate de beneficiari ai lucrărilor de conservare, restaurare sau reparație pot fi proprietarii sau deținătorii cu orice titlu juridic ai monumentelor.

(2) Organele de stat pentru ocrotirea monumentelor se prezintă în calitate de beneficiari ai lucrărilor de conservare, restaurare sau reparație prin împuterniciții lor, acordând deținătorilor de monumente ajutor cu specialiști, precum și cu materiale și ajutor financiar.

Art.32. – Proprietarii sau deținătorii de terenuri pe care se află monumente istorice sunt obligați să le pună la dispoziția savanților pentru a fi studiate.

Art.33. – Organele de stat și instituțiile la a căror comandă se efectuează lucrări de conservare și restaurare achită cheltuielile numai după aprobarea de către Ministerul Culturii a documentelor respective. Cheltuielile pentru corectarea inexactităților sau erorilor comise în procesul de restaurare sunt suportate de executanți.

Art.34. – Subiectul responsabil de integritatea monumentului în timpul lucrărilor de restaurare este indicat în contractul dintre deținător și executantul lucrărilor. În contract se prevăd acțiunile de precauție, precum și gradul de accesibilitate a monumentului în timpul lucrărilor. La contract se anexează procesul-verbal sau avizul privind starea tehnică a monumentului la data începerii lucrărilor.

Capitolul V

FINANȚAREA ACTIVITĂȚII DE OCROTIRE A MONUMENTELOR

Art.35. – Finanțarea activității privind evidența, studierea, punerea în valoare, salvarea, protejarea, conservarea și restaurarea monumentelor se asigură de la bugetul de stat prin Ministerul Culturii, de la bugetele locale, din contul plăților pentru arendă, inclusiv din chiria pentru terenul din zonele de protecție ale monumentelor, din defalcările din beneficiul de pe turism, din venitul întreprinderilor, care stingheresc ocrotirea monumentelor, din beneficiul organelor asigurării de stat, în conformitate cu acordurile încheiate, din veniturile și donațiile organizațiilor care, pe baza statutului lor, ocrotesc monumentele, din fondurile și donațiile unor persoane fizice și juridice, precum și din alte surse legale.

Art.36. – În sprijinirea activității orientate spre evidența, studierea, punerea în valoare, salvarea, protejarea, conservarea și restaurarea monumentelor se permite editarea cărților poștale, calendarelor, timbrelor, organizarea turismului. Veniturile provenite din aceste activități se depun pe conturile speciale ale Guvernului, ale organelor de autoadministrare locală și, după caz, pe conturile pentru ocrotirea monumentelor ale asociațiilor obștești.

Art.37. – Monumentele se dau în arendă prin contractul de arendă. Deținătorul cu orice titlu juridic al monumentului este obligat să informeze organele de stat pentru ocrotirea monumentelor despre schimbarea statutului și starea monumentului.

Art.38. – Plata pentru arenda monumentelor, inclusiv pentru arenda terenului din zonele lor de protecție ce se află în proprietate de stat, precum și defalcările din beneficiul de pe turism se depun pe conturile speciale ale Guvernului ori ale organelor de administrare locală. Plata pentru arenda monumentelor, inclusiv pentru arenda terenului din zonele lor de protecție de către persoanele fizice și juridice nerezidente poate fi efectuată și în valută străină pe aceleași conturi. Mărimea plății pentru arendă se stabilește în acord cu normele internaționale.

Art.39. – Proprietarii monumentelor sub formă de bunuri imobile sunt obligați să încheie contracte de asigurare, în care se indică valoarea monumentelor și a terenului din zonele lor de protecție, stabilită de experți.

Art.40. – În cazurile excepționale, când demolarea monumentului este inevitabilă (scindări de ordin fizic sau tehnic, deteriorări din cauza cataclismelor), acesta se conservează, cheltuielile făcându-se din contul organizației interesate în demolare.

Art.41. – *abrogat.*

Art.42. – Consiliile locale ale unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi și de nivelul al doilea prevăd în bugetele anuale sumele necesare pentru lucrările de evidență, studiere, punere în valoare, salvare, protejare, conservare și restaurare a monumentelor situate în teritoriile lor, în baza propunerilor Ministerul Culturii.

Art.43. – *abrogat.*

Art.44. – *abrogat.*

Art.45. – *abrogat.*

Capitolul VI

REPARAREA PREJUDICIULUI ADUS MONUMENTELOR

Art.46. – (1) Monumentele sau componentele lor se consideră prejudiciate în cazul în care au fost total sau parțial demolate, degradate sau mutilate în rezultatul acțiunii sau inacțiunii umane.

(2) Prejudiciul adus monumentului se stabilește în urma evaluării costului lucrărilor de elaborare a documentației de proiect de restaurare sau de reconstituire a monumentului sau a componentelor lui și a costului executării practice a lucrărilor proiectate.

(3) Metodologia de evaluare a prejudiciului adus monumentelor se aprobă prin ordinul ministrului culturii.

Art.47. – (1) Prejudiciul adus monumentului sau componentelor lui urmează a fi reparat de proprietarul, gestionarul sau titularul altor drepturi reale asupra acestuia, precum și, după caz, de persoanele fizice și juridice care au inițiat, finanțat și executat lucrările care au adus prejudiciu

monumentului.

(2) Procesul de reparare a prejudiciului se inițiază prin ordinul ministrului culturii înaintat proprietarului, gestionarului sau titularului altor drepturi reale asupra monumentului, bazat pe procesul-verbal de constatare a stării monumentului și pe actul de evaluare a prejudiciului adus acestuia, elaborate de Agenția de Inspectare a Monumentelor.

(3) În cazul în care proprietarul, gestionarul sau titularul altor drepturi reale asupra monumentului acceptă cererea de reparare benevolă a prejudiciului adus monumentului, acesta, în bază de contract, va finanța elaborarea documentației de proiect de restaurare și de reconstituire a monumentului sau a componentelor lui, precum și executarea practică a lucrărilor proiectate.

(4) În cazul refuzului proprietarului, gestionarului sau titularului altor drepturi reale asupra monumentului de a se conforma cererii de reparare benevolă a prejudiciului adus monumentului sau componentelor lui, Ministerul Culturii intervine în instanță privind repararea prejudiciului.

Capitolul VII

ACTIVITATEA ASOCIAȚIILOR OBȘTEȘTI

Art.49. – Organele de stat pentru ocrotirea monumentelor susțin activitatea asociațiilor obștești privind evidența, studierea, punerea în valoare, salvarea, protejarea conservarea, restaurarea și propagarea monumentelor (participarea nemijlocită a membrilor asociațiilor la această activitate, atragerea de către aceștia a ajutorului financiar sub formă de donații de la întreprinderi, organizații și persoane particulare).

Art.50. – Organele de stat pentru ocrotirea monumentelor au dreptul să ofere asociațiilor obștești informația solicitată despre monumente, despre programele de conservare, restaurare sau reparație a monumentelor. La rândul lor, asociațiile obștești pot participa la elaborarea programelor de salvare, protejare, conservare și restaurare a monumentelor.

Art.51. – (1) Asociațiile obștești care, în baza statutului lor, ocrotesc monumentele se bucură de dreptul de a exercita controlul obștesc asupra protecției și punerii în valoare a monumentelor, precum și asupra elaborării și realizării programelor de construcție și reconstrucție în zonele de protecție ale monumentelor înscrise în Registrul monumentelor.

(2) Asociațiile obștești au dreptul: să ceară întreruperea lucrărilor de conservare, restaurare sau reparație dacă acestea periclitează integritatea monumentului ori știrbesc valoarea lui estetică, artistică și istorică, intervenind la organele de stat pentru ocrotirea monumentelor cu propuneri, probe și avize documentare; să abordeze problema intentării unui proces penal, precum și să fie reclamant în caz de încălcare flagrantă a prezentei legi; să atace deciziile organelor de stat pentru ocrotirea monumentelor și a organelor locale executive și de control și să facă interpelări în Parlament și Guvern.

(3) Asociațiile obștești, în scopul propagării monumentelor și facilitării finanțării lucrărilor de protejare a monumentelor, pot crea întreprinderi și ateliere de conservare, restaurare și reparație a monumentelor, organiza rute turistice, expoziții, deschide magazine, edita tipărituri.

Capitolul VIII

RĂSPUNDEREA PENTRU ÎNCĂLCAREA PREZENTEI LEGI

Art.52. – Organele puterii de stat și ale administrației de stat, întreprinderile, instituțiile, organizațiile, asociațiile, persoanele cu funcții de răspundere, cetățenii Republicii Moldova, cetățeni străini și apatrizii care nu respectă prevederile prezentei legi poartă răspundere în conformitate cu legislația în vigoare.

Art.53. – *abrogat.*

Art.54. – Mărimea amenzii și altor sancțiuni pecuniare, precum și suma despăgubirilor se stabilesc de instanța de judecată și de alte organe competente, pornindu-se de la măsura în care este avariat sau

distrus monumentul, conform evaluării efectuate de direcțiile respective ale Ministerul Culturii. Deținătorului cu orice titlu juridic ce s-a făcut vinovat de degradarea monumentului i se retrage dreptul de posesiune, de proprietate ori de folosință a lui în condițiile stabilite de legislație.

Art.55. – *abrogat.*

Art.56. – *abrogat.*

Art.57. – *abrogat.*

Art.58. – (1) Nerespectarea prevederilor articolului 13 atrage după sine retragerea dreptului de posesiune, proprietate sau folosință sau evacuarea monumentelor în modul stabilit de lege.

(2) În cazurile prevăzute de legislație, monumentele pot fi confiscate în baza deciziei instanței de judecată competente.

Art.59. – Orice activitate care pune în pericol integritatea monumentelor urmează a fi coordonată cu organele de stat pentru ocrotirea monumentelor sau cu organele de autoadministrare locală. Executarea și finanțarea activităților nesancționate de organele competente se interzic.

Art.60. – Întreprinderile industriale și agricole situate în rezervații ori în zonele de protecție ale monumentelor, cuprinse în Registrul monumentelor, precum și întreprinderile care, prin activitatea lor, pot afecta integritatea monumentelor, știrbind valoarea lor estetică, artistică ori istorică, sunt obligate să verse în bugetele locale din beneficiul propriu 0,5–5 la sută în baza deciziilor consiliilor raionale, municipale, orașenești ori comunale în conformitate cu avizul Ministerul Culturii.

Art.61. – Ordinul organelor de stat pentru ocrotirea monumentelor prin care se interzic activitățile ce pot afecta integritatea monumentelor sau pot deteriora zonele de protecție este obligatoriu pentru toate persoanele fizice și juridice. Acest ordin se anulează de organul care l-a emis.

Art.62. – Organele puterii de stat și ale administrației de stat au dreptul să schimbe condițiile de păstrare și de conservare a monumentelor. Ele pot schimba și deținătorul dacă statutul monumentului și prevederile contractului sunt încălcate.

Art.63. – Dacă tratatul internațional la care Republica Moldova este parte prevede alte norme decât cele stabilite de prezenta lege, se aplică prevederile tratatului internațional.

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA Mircea SNEGUR

Nr.1530-XII. Chișinău, 22 iunie 1993.

* Republicată în temeiul art.II lit.b) al [Legii nr.12 din 21 ianuarie 2022](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr.53-59, art.65.

Modificată prin legile Republicii Moldova:

- 1) [Legea nr.109 din 04.06.2010](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.131-134, art.443;
- 2) [Legea nr.162 din 22.07.2011](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.170-175, art.498;
- 3) [Legea nr.33 din 06.03.2012](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.99-102, art.330;
- 4) [Legea nr.62 din 04.04.2013](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.91, art.288;
- 5) [Legea nr.178 din 21.07.2017](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr.301-315, art.537;
- 6) [Legea nr.185 din 21.09.2017](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr.371-382, art.632;

- 7) [Legea nr.36 din 16.03.2018](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr.126-132, art.251;
- 8) [Legea nr.79 din 24.05.2018](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr.195-209, art.338;
- 9) [Legea nr.172 din 27.07.2018](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr.321-332, art.529;
- 10) [Legea nr.12 din 21.01.2022](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr.53-59, art.65;